

การพัฒนาแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ

The Development of a Teacher Spirituality Scale of Student Teachers at Rajabhat University

ภาวิดา มหาวงค์^{1*}, พาสนา จุลรัตน์¹, อนู เจริญวงศ์ระยับ², และ ช่อลัดดา ขวัญเมือง²

Pavida Mahawong^{1*}, Pasana Chularut¹, Anu Jarernvongrayab², and Shauladda
Kuawmuang²

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the definition of Rajabhat University's student teacher spirituality and develop its indicators and 2) to validate the scale. The study of the definition was carried out by interviewing three academic experts in the work principles of His Majesty the late King Bhumibol Adulyadej and that of the indicators by interviewing 25 teachers who won the "Kru Dee Nai Dunag Jai" award of 2017. Then, the scale was validated with 692 Rajabhat University's student teachers. There were two main research instruments: interviews and a teacher spirituality scale. The obtained data were analyzed using Content Analysis, Discrimination, Alpha Coefficient, Construct Validity and Confirmation Factor Analysis.

The results showed that teacher spirituality consisted of three main areas of origin: self-awareness (teacher's personality, roles, and improvement), learners (teacher's act of

¹คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 114 สุขุมวิท 23 กรุงเทพมหานคร 10110, ²คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ต.ในเมือง อ.เมือง จ.พิษณุโลก 65000

¹Faculty of Education, Srinakharinwirot University, 114 Sukhumvit 23, Bangkok 10110, ²Faculty of
Education, Pibulsongkhram Rajabhat University, Mueang Phitsanulok 65000

*ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: pavida.m@psru.ac.th)

รับบทความวันที่ 22 เมษายน 2562 แก้ไขวันที่ 28 พฤษภาคม 2562 รับลงตีพิมพ์วันที่ 7 มิถุนายน 2562

kindness and equal treatment of students), and the teaching profession (teacher's good attitude and faith). The Rajabhat University student teachers' spirituality scale is comprised of 55 items, classified into three main components with seven sub-components. (1) Self-awareness includes 13 items of a teacher's personality with discrimination values ranked between 0.391 to 0.625; six items of a teacher's roles with discrimination values ranked between 0.434 to 0.592; and eight items of teacher's professional development, ranked between 0.322 to 0.692. (2) Learners includes nine items of teacher's kindness towards students, ranked between 0.522 to 0.679, and seven items of teacher's equal treatment of students ranked between 0.390 to 0.532. (3) The teaching profession includes 10 items, including a teacher's good attitude towards the profession, ranked between 0.606 to 0.816, and two items of a teacher's faith in the profession with each ranked at 0.584. Alpha Coefficient values of self-awareness, learners, and the teaching profession were .885, .865, and .928, respectively. The Construct Validity showed a KMO value at 0.929 and that of Bartlett's Test of Sphericity at 18299.246, situating at an average level. The Confirmation Factor Analysis revealed that the model was acceptably constituent with the empirical data, calculating from these following values: SRMR = 0.057, RMSEA = 0.044, CFI = 0.887 and TLI = 0.881.

Keywords: *Teacher Spirituality, Teacher Spirituality Scale, Student Teachers at Rajabhat University*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษานิยามและพัฒนาตัวบ่งชี้พฤติกรรมการจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ และ 2) เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยการศึกษานิยามจิตวิญญาณความเป็นครูจากการสัมภาษณ์นักวิชาการที่มีความรู้เกี่ยวกับหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และจิตวิญญาณความเป็นครู จำนวน 3 ท่าน และตัวบ่งชี้พฤติกรรมจากครูที่ได้รับรางวัลครูดีในดวงใจ ประจำปี 2560 จำนวน 25 ท่าน และตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูจากนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 692 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์และแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา การหาค่าอำนาจจำแนก ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา และหาความตรงเชิงโครงสร้างด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ผลการวิจัยพบว่า จิตวิญญาณความเป็นครู ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านที่เกิดกับตนเอง ประกอบด้วย บุคลิกภาพความเป็นครู บทบาทหน้าที่ด้านการสอน และการพัฒนาตนเองในวิชาชีพครู 2) ด้านที่เกิดกับผู้เรียน ประกอบด้วย การปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยความเมตตากรุณา และการปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยความเสมอภาค และ 3) ด้านที่เกิดกับวิชาชีพ ประกอบด้วย เจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู และศรัทธาในวิชาชีพครู และแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ มีจำนวน 55 ข้อ แบ่งได้เป็น 3 องค์ประกอบหลัก 7 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) ด้านที่เกิดกับตนเอง ประกอบด้วย บุคลิกภาพความเป็น

ครู จำนวน 13 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.391-0.625 บทบาทหน้าที่ด้านการสอน จำนวน 6 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.434-0.592 และการพัฒนาตนเองในวิชาชีพครู จำนวน 8 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.322-0.692 2) ด้านที่เกิดกับผู้เรียน ประกอบด้วย การปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยความเมตตากรุณา จำนวน 9 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.522-0.679 และการปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยความเสมอภาค จำนวน 7 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.390-0.532 และ 3) ด้านที่เกิดกับวิชาชีพครู ประกอบด้วย เจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู จำนวน 10 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.606-0.816 และศรัทธาในวิชาชีพครู จำนวน 2 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก เท่ากับ 0.584 เท่ากันทั้งสองข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ด้านที่เกิดกับตนเอง เท่ากับ .885 ด้านที่เกิดกับผู้เรียน เท่ากับ .865 ด้านที่เกิดกับวิชาชีพครู เท่ากับ .928 $KMO = 0.929$ และ $Bartlett's Test of Sphericity = 18299.246$ มีความตรงเชิงโครงสร้างอยู่ในระดับพอใช้ โดยพบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับที่ยอมรับได้ พิจารณาได้จากค่า $SRMR = 0.057$ ค่า $RMSEA = 0.044$ $CFI = 0.887$ $TLI = 0.881$

คำสำคัญ: จิตวิญญาณความเป็นครู แบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู นักศึกษาริวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ

บทนำ

เมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2554 พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้รับการถวายพระราชสมัญญานามว่า “พระผู้ทรงเป็นครูแห่งแผ่นดิน” และเป็นที่ยอมรับกันดีว่าพระองค์ท่านทรงเป็นครู ที่สั่งสอนคนไทยมาโดยตลอด พระองค์ทรงเป็นครูที่เน้นการปฏิบัติให้ลูกศิษย์ดู และที่สำคัญทรงเน้นเสมอว่าควรรีกรากฐานเดิมของสังคมไทยไว้ พระองค์ทรงเป็นครูแห่งแผ่นดิน จนเกิดแนวทางการพัฒนาประเทศต่าง ๆ มากมาย อาทิ ศาสตร์พระราชากับการพัฒนาที่ยั่งยืน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และหลักการทรงงาน 23 ข้อ เป็นต้น (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2559) และสืบเนื่องจากที่พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามและพระบรมราชานุญาต ให้อัญเชิญตราพระราชลัญจกรส่วนพระองค์ เป็นตราประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏ และให้มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ประกอบกับในปัจจุบันตามพระราชโองบายด้านการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่พระองค์ทรงสานต่อพระราชปณิธานในพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ด้านการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏให้เป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น โดยเฉพาะประเด็นด้านการผลิตและพัฒนาครู พระองค์ทรงเน้นย้ำให้มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นเลิศด้านผลิตและพัฒนาครู ให้มีมาตรฐานและมีจิตวิญญาณความเป็นครู ดังนั้น การพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครูจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อวงการวิชาชีพครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมหาวิทยาลัยราชภัฏซึ่งเป็นสถาบันที่มีชื่อเสียงทางด้านการผลิตครูมายาวนาน และเป็นมหาวิทยาลัยของพระราช

จิตวิญญาณความเป็นครูถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้อาชีพครูมีคุณค่าและความหมาย ทั้งต่อตนเอง ผู้เรียน และวิชาชีพ ครูที่มีจิตวิญญาณความเป็นครูจะมีความสำนึกในความรับผิดชอบของตนอย่างเต็มที่ ทั้ง

ต่อหน้าที่ของตนเอง การอบรมสั่งสอน มีความรัก เมตตา ปราบปรามดีต่อศิษย์ ตลอดจนพัฒนาตนเองให้เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนและต่อวิชาชีพ ดังที่ สุมน อมรวิวัฒน์ (2551) ได้กล่าวไว้ว่า ครูที่มีจิตวิญญาณความเป็นครู จะทำงานด้วยหัวใจ สมอง และสองมือ เพื่อพัฒนาอบรมบ่มเพาะนิสิตศิษย์ให้เป็นคนดีมีศักยภาพ มีเมตตาเป็นหลักธรรม เพราะครูที่ปราศจากความรักและความเมตตา แม้ว่าจะมีความรู้มากเพียงใด ก็ไม่สามารถที่จะเป็นครูที่ดีได้ คงเป็นเพียงครูที่มีอาชีพครูเท่านั้น ไม่ได้เป็นครูมืออาชีพที่มีจิตวิญญาณความเป็นครู หรือเป็นเพียงแค่เปลือกครูเท่านั้น ไม่ได้เป็นแก่นแท้ของครู ดังนั้น จิตวิญญาณความเป็นครูจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องได้รับการศึกษาและพัฒนาเป็นอย่างยิ่ง

ที่ผ่านมาการศึกษาและพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครู มีผู้ศึกษาและให้นิยามของจิตวิญญาณความเป็นครูไว้หลากหลาย อาทิ Bush (1999) ที่ได้กล่าวถึงคนที่มีลักษณะของจิตวิญญาณในการสอน (Teaching Spirituality) หรือจิตวิญญาณในการดูแล (Spirituality Care) ไว้ว่าจะต้องเป็นคนเปิดใจให้กว้าง สร้างความไว้วางใจให้กับผู้เรียน มีเวลาให้กับผู้เรียน มีสติตั้งใจอยู่กับปัจจุบันเสมอ นอกจากนี้ ธรรมนนทิกา แจ่มสว่าง (2554) ได้ให้ความหมายไว้ว่า จิตวิญญาณความเป็นครู หมายถึง คุณลักษณะทางจิตและพฤติกรรมการทำงานที่สะท้อนถึงการเป็นครูที่ดี จิตวิญญาณความเป็นครูที่ปรากฏเป็นคุณลักษณะทางจิตนี้เกี่ยวข้องกับความคิดที่มีต่อวิชาชีพครู ประกอบด้วย การเห็นคุณค่าของบทบาทหน้าที่ การมีศรัทธาในวิชาชีพ มีและยึดมั่นต่ออุดมการณ์ในการทำงานครู มีความเข้าใจทั้งตนเองและผู้อื่น ในขณะที่จิตวิญญาณความเป็นครูที่ปรากฏเป็นพฤติกรรม ประกอบด้วย การปฏิบัติตนต่อนักเรียนด้วยความเมตตา ช่วยเหลือ เสียสละ อดทน การเป็นแบบอย่างที่ดี รวมทั้งการพัฒนาตนเองโดยการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ส่วนใหญ่เป็นการศึกษานิยามในบริบททั่วไป ยังไม่มีงานวิจัยใดที่ศึกษานิยามของจิตวิญญาณความเป็นครูตามหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร นอกจากนี้ ยังมีผู้ที่พัฒนาแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูไว้ อาทิ ญัฐภรณ์ หลาวทอง และ ปิยวรรณ วิเศษสุวรรณภูมิ (2553) ได้ทำการพัฒนาตัวชี้วัดจิตวิญญาณความเป็นครูและพัฒนาสร้างแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู ซึ่งสามารถวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจได้ จำนวน 4 องค์ประกอบ จำนวน 38 ข้อ และ สุพิชญา โคทวิ และ วาริรัตน์ แก้วอุไร (2557) ได้สร้างแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู เพื่อใช้วัดระดับจิตวิญญาณความเป็นครู ของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ จำนวน 66 ข้อ และ ดวงใจ ชนะสิทธิ์, ชัยยุทธ มณีรัตน์, และ พงษ์เทพ จิระโร (2559) ได้สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษา สังกัดคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จำนวน 37 ข้อ ซึ่งทำการศึกษาในบริบทของครูโดยทั่วไปและเฉพาะกลุ่มของมหาวิทยาลัยตนเองเท่านั้น และยังไม่มีการวิจัยใดที่นำแนวทางศาสตร์พระราชากับหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มาใช้ในกระบวนการวิจัย

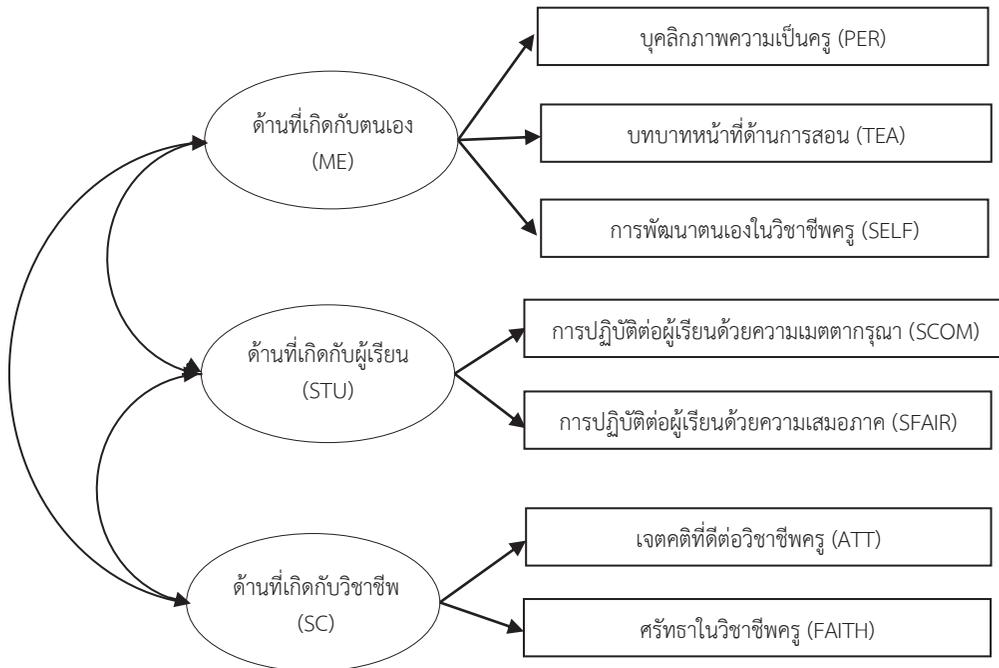
ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษานิยามของจิตวิญญาณความเป็นครูเป็นเบื้องต้น ภายใต้กรอบแนวคิดของศาสตร์พระราชากับหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และพัฒนาตัวชี้วัดพฤติกรรมจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ ว่ามีอะไรบ้าง สอดคล้องกับศาสตร์พระราชากับหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร หรือไม่ ซึ่งผู้วิจัยคิดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนารูปแบบกิจกรรมหรือรูปแบบการจัดการ

เรียนรู้ เพื่อพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ ให้มีจิตวิญญาณความเป็นครูต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษานิยามและพัฒนาตัวบ่งชี้พฤติกรรมจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ
2. เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบวัติจติวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษาและพัฒนาตัวบ่งชี้พฤติกรรมจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษานิยามและพัฒนาตัวบ่งชี้พฤติกรรมจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ

กลุ่มเป้าหมาย มี 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายในการศึกษานิยามของจิตวิญญาณความเป็นครู เป็นนักวิชาการศึกษาที่มีความรู้เกี่ยวกับหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และจิตวิญญาณความเป็นครู ประกอบด้วย ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ศาสตราจารย์กิตติคุณ สุมน อมรวิวัฒน์ และรองศาสตราจารย์ ดร.โสรัช โปธิแก้ว

2. กลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาตัวบ่งชี้พฤติกรรมจิตวิญญาณความเป็นครู คือ ครูผู้ได้รับรางวัล “ครูดีในดวงใจ” ครั้งที่ 14 ประจำปี 2560 จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีประชากรจำนวนทั้งสิ้น 219 คน และมีกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวนทั้งสิ้น 25 คน โดยพิจารณาเลือกจากเกณฑ์สังกัดเขตพื้นที่การศึกษา ทั้ง 2 ระดับ คือ สำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การมัธยมศึกษา ในเขตภาคเหนือตอนล่าง จำนวน 9 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดพิษณุโลก ตาก สุโขทัย อุทัยธานี อุดรดิตถ์ พิษิตร์ กำแพงเพชร นครสวรรค์ และเพชรบูรณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานิยามของจิตวิญญาณความเป็นครู คือ แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาตัวบ่งชี้พฤติกรรมจิตวิญญาณความเป็นครู คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

การหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยทำการหาคุณภาพเครื่องมือ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงโดยพิจารณาจากข้อคำถามในการสัมภาษณ์ ผลการพิจารณาพบว่า ข้อคำถามมีความครอบคลุมเนื้อหาครบถ้วน มีข้อคำถามถูกต้องเหมาะสมตรงตามโครงสร้าง และมีภาษาที่ใช้เหมาะสมกับผู้ให้ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษานิยามของจิตวิญญาณความเป็นครู คือ การวิเคราะห์และสรุปเนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์
2. การวิเคราะห์ข้อมูลในการพัฒนาตัวบ่งชี้พฤติกรรมจิตวิญญาณความเป็นครู คือ การวิเคราะห์และสรุปเนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์ และใช้เทคนิค Critical Incident Technique (CIT) เพื่อรวบรวมพฤติกรรมของครูที่สามารถสังเกตได้ และมีความสมบูรณ์เพียงพอสำหรับนำไปทำนายพฤติกรรมการแสดงออกถึงจิตวิญญาณความเป็นครูต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักศึกษาวิชาชีพครูชั้นปีที่ 5 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ 38 แห่ง ปีการศึกษา 2560 แบ่งตามเขตภูมิศาสตร์ จำนวน 4 ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ จำนวน 8 แห่ง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 11 แห่ง ภาคกลาง 14 แห่ง และภาคใต้ 5 แห่ง จำนวนทั้งสิ้น 22,450 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้พัฒนาตัวบ่งชี้พฤติกรรมจิตวิญญาณความเป็นครู ได้แก่ นักศึกษาวิชาชีพครูชั้นปีที่ 5 คณะครุศาสตร์ โดยสุ่มแบบแบ่งชั้นมหาวิทยาลัยราชภัฏตามภูมิภาค อย่างน้อย 1 แห่ง ได้แก่ เขตภาคเหนือ คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เขตภาคกลาง คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม และเขตภาคใต้ คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา การวิจัยครั้งนี้มีพารามิเตอร์ จำนวน 55 ค่า ผู้วิจัยใช้แนวคิดในการกำหนดขนาดตัวอย่างจากการใช้สถิติวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) ของ Hair, Black, Babin, and Anderson (2010) ที่เสนอให้ใช้กลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 10 ถึง 20 คน ต่อ 1 พารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่า

(550-1,100 คน) ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจริงได้รวมทั้งสิ้น 692 คน ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่เพียงพอต่อการหาคุณภาพได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีข้อคำถามจำนวน 55 ข้อ ซึ่งได้รับการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 และผู้วิจัยนำแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู มาหาความเชื่อมั่นโดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัคกับนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 5 มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จำนวน 100 คน ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาระดับจิตวิญญาณความเป็นครู

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยัน โดยโปรแกรมสำเร็จรูป M-Plus 7

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษานิยามและพัฒนาตัวบ่งชี้พฤติกรรมจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์เนื้อหาจากผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับจิตวิญญาณความเป็นครู

นักวิชาการ	นิยามของจิตวิญญาณความเป็นครู
ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล	จิตวิญญาณความเป็นครูเป็นจิตสำนึกในหน้าที่ของความเป็นครู เกี่ยวกับการทุ่มเท เสียสละ มีความใกล้ชิด มีความสัมพันธ์กับเด็ก เข้าใจในตนเอง เข้าถึงเด็กนักเรียน และพัฒนาวิชาชีพตนเองได้
ศาสตราจารย์กิตติคุณ สุมน อมรวิวัฒน์	จิตวิญญาณความเป็นครูนั้นสามารถมองได้ 3 มุมมอง ดังนี้ 1) มุมมองด้านศาสนาพุทธ คนที่มีจิตวิญญาณความเป็นครู จะต้องมียุทธธรรม ประจำใจ ของตนเอง ได้แก่ กัลยาณมิตรธรรม 7 และศรัทธธรรม 7 เป็นที่ตั้งของ ความเป็นครูที่ดี 2) มุมมองด้านปรัชญา จิตวิญญาณความเป็นครูเป็นอุดมคติสูงสุดที่จะบรรลุถึง โดย เน้นไปที่การพัฒนาภายในตนเอง 3) มุมมองด้านจิตวิทยา เน้นเรื่องการเห็นคุณค่าในตนเอง (Self Esteem) เป็นที่ตั้ง และจิตสำนึกของความเป็นครูที่มีต่อบทบาทหน้าที่ของตนเอง รวมถึงเจตคติ ต่อการทำงานในอาชีพครู ดังนั้น จึงสรุปว่า ทั้ง 3 มุมมองดังกล่าวข้างต้นมีแนวโน้มเกี่ยวข้องกับเรื่องของความรัก ความเมตตา ที่มีต่อตนเอง ต่อผู้เรียน และต่อวิชาชีพ ดังเช่น มุมมองด้านศาสนา เพราะทุกศาสนามีคำสอนที่เริ่มจากความรัก มุมมองด้านปรัชญา ก็เริ่มจากความรักในการพัฒนาตนเองไปสู่จุดสูงสุดของชีวิต และมุมมองด้านจิตวิทยา ที่เริ่มจากการเห็นคุณค่าในตนเอง เกิดความรักในตนเองก่อน และพัฒนาไปสู่การพัฒนาตนเองทั้งภายนอกและภายใน ไปสู่การมีคุณค่า คุณงามความดี ในวิชาชีพ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

นักวิชาการ	นิยามของจิตวิญญาณความเป็นครู
รองศาสตราจารย์ ดร.โสริช โพธิแก้ว	ความสำคัญรับผิดชอบอย่างลึกซึ้งในหน้าที่ที่ตนเองต้องทำในวิชาชีพครู และต้องให้ลูกศิษย์ได้ประโยชน์จากสิ่งที่ตนเองทำ มีความเสียสละ ทุ่มเทให้กับงานของตน มีใจเมตตา และเข้าใจในตนเอง และลูกศิษย์อย่างลึกซึ้ง รู้ในสิ่งที่ตนเองรู้ (เชี่ยวชาญในสิ่งที่ตนเองจะสอน)

จากตารางที่ 1 จิตวิญญาณความเป็นครู หมายถึง คุณลักษณะทางจิตและพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการสำนึกในหน้าที่ของความเป็นครู แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่ 1 ด้านที่เกิดกับตนเอง ได้แก่ บุคลิกภาพความเป็นครู บทบาทหน้าที่ด้านการสอน และการพัฒนาตนเองในวิชาชีพครู ด้านที่ 2 ด้านที่เกิดกับผู้เรียน ได้แก่ การปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยความเมตตากรุณา และการปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยความเสมอภาค และด้านที่ 3 ด้านที่เกิดกับวิชาชีพครู ได้แก่ การมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู และการมีศรัทธาในวิชาชีพครู

ตารางที่ 2 การสังเคราะห์เนื้อหาจากผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับตัวบ่งชี้พฤติกรรมจิตวิญญาณความเป็นครูของ
นักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ตัวอย่างตัวบ่งชี้พฤติกรรม
ด้านที่เกิดกับตนเอง	บุคลิกภาพความเป็นครู	“ส่วนใหญ่พี่ใช้คำว่า “ครู” แทนตัวเองนะ จะไม่พูดคำหยาบเด็ดขาด” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3) ข้อความทางบวก “ครูบางคนยังมีความประหม่าในการพูด ไม่กลัวที่จะพูดหรือสอน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8) ข้อความทางลบ
	บทบาทหน้าที่ด้านการสอน	“สำหรับเด็กเล็กใช้เกมมาสอนในห้องเรียน เด็กชอบมาก เพราะมีการแข่งขัน เด็กสนุกเพราะได้เล่นด้วย” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1) ข้อความทางบวก
	การพัฒนาตนเองในวิชาชีพครู	“พี่ไปอบรมออนไลน์ด้วยนะ มีใบวุฒิบัตรแจกให้ด้วยเมื่อเรียนจบ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9) ข้อความทางบวก
ด้านที่เกิดกับผู้เรียน	การปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยความเมตตากรุณา	“ถ้าเราพบเด็กที่กำลังหลงผิดเราต้องตักเตือนในห้องเรียนจะต้องมีการเคารพกฎระเบียบต่าง ๆ ของห้อง” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7) ข้อความทางบวก
	การปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยความเสมอภาค	“มีเวลาหรือไม่มีเวลาถ้าเด็กคนไหนมาขอคำปรึกษา ก็จะต้องให้คำปรึกษาก่อน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4) ข้อความทางบวก

ตารางที่ 2 (ต่อ)

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ตัวอย่างตัวบ่งชี้พฤติกรรม
ด้านที่เกิดกับ วิชาชีพ	เจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ ครู	“ครูรู้สึกว่าคุณเองมีเกียรติ มีชื่อเสียง มีความสุขทุกครั้งเมื่อ ทำการสอน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 15) ข้อความทางบวก
	ศรัทธาในวิชาชีพครู	“อาชีพครูเป็นอาชีพที่มีแต่คนยกย่อง” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4) ข้อความทางบวก

จากตารางที่ 2 พบว่า จิตวิญญานความเป็นครูของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก 7 องค์ประกอบย่อย และมีตัวบ่งชี้พฤติกรรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. องค์ประกอบด้านที่เกิดกับตนเอง ประกอบด้วย 1) บุคลิกภาพความเป็นครู มีตัวบ่งชี้พฤติกรรมสรุปได้ดังนี้ ครูควรแต่งกายให้สะอาดและเหมาะสมกับกาลเทศะ พุดจาสุภาพเรียบร้อย มีความแคล่วคล่อง ว่องไวและกระฉับกระเฉง มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ มีความเป็นกันเอง มีอารมณ์ดีอารมณ์ขัน มีความมั่นใจในตนเอง มีความเพียรพยายาม มีความอดทนอดกลั้น และมีความรับผิดชอบ 2) บทบาทหน้าที่ด้านการสอน มีตัวบ่งชี้พฤติกรรม สรุปได้ดังนี้ ครูควรมีความตั้งใจในการสอน มีความสามารถใช้สื่อการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนและเนื้อหา รู้จักใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย และสามารถนำเทคนิคการสอนแบบใหม่มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนในยุคปัจจุบัน 3) บทบาทการพัฒนาตนเองในวิชาชีพครู มีตัวบ่งชี้พฤติกรรม สรุปได้ดังนี้ ครูควรศึกษาหาความรู้จากอินเทอร์เน็ตและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ การติดตามข่าวสารใหม่ ๆ อยู่เสมอ อบรมศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม และศึกษาค้นคว้าวิจัยให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางของตน

2. องค์ประกอบด้านที่เกิดกับผู้เรียน ประกอบด้วย 1) การปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยความเมตตากรุณา มีตัวบ่งชี้พฤติกรรม สรุปได้ดังนี้ ตัวบ่งชี้พฤติกรรมแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการเรียน ได้แก่ ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนถามเมื่อมีข้อสงสัย และคอยติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนอยู่เสมอ ด้านการอบรม บ่มนิสัย ได้แก่ การสอนให้ผู้เรียนเป็นคนดีละเว้นความชั่ว และการสอนระเบียบวินัยให้กับผู้เรียน และด้านการให้คำปรึกษา ได้แก่ ให้คำแนะนำและชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง รวมถึงช่วยเหลือแก้ไขปัญหาให้กับผู้เรียน 2) การปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยความเสมอภาค มีตัวบ่งชี้พฤติกรรม สรุปได้ดังนี้ ตัวบ่งชี้พฤติกรรมแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการเรียน ได้แก่ การวัดและประเมินผลตามความเป็นจริง และการสอนทุกคนอย่างเท่าเทียม 2) ด้านการอบรมบ่มนิสัย ได้แก่ การวางตัวเป็นกลางไม่เข้าข้างคนผิด และ 3) ด้านการให้คำปรึกษา ได้แก่ การมีเวลาให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน และการเต็มใจให้คำปรึกษากับผู้เรียนโดยไม่หวังผลตอบแทน

3. องค์ประกอบด้านที่เกิดกับวิชาชีพครู ประกอบด้วย 1) เจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู มีตัวบ่งชี้พฤติกรรมสรุปได้ดังนี้ ชาบซึ่งในวิชาชีพครู มีความภาคภูมิใจที่ได้ประกอบวิชาชีพครู และการมีความสุขทุกครั้งเมื่อทำการสอน อาชีพครูเป็นอาชีพที่มีเกียรติ อาชีพครูสามารถพัฒนาคนและพัฒนาประเทศชาติได้ การปกป้อง รักษา

และสืบทอดวิชาชีพรู 2) ศรัทธาในวิชาชีพรู มีตัวบ่งชี้พฤติกรรม สรุปลงได้ดังนี้ ความเชื่อมั่นในวิชาชีพรู และการปฏิบัติตามจรรยาบรรณของวิชาชีพรูอย่างเคร่งครัด

2. ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู

ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อความ จำนวน 55 ข้อความ มีความสัมพันธ์ จำนวน 1,385 ค่า ซึ่งมีจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงเขียนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบบรรยายแทนการเขียนในรูปแบบ ตาราง ดังนี้ 1) ด้านที่เกิดกับตนเอง มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .154-.708 ประกอบด้วย บุคลิกภาพ ความเป็นครู มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .184-.613 บทบาทหน้าที่ด้านการสอน มีค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .215-.538 และการพัฒนาตนเองในวิชาชีพรู มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .154-.708 2) ด้านที่เกิดกับผู้เรียน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .188-.610 ประกอบด้วย การปฏิบัติ ต่อผู้เรียนด้วยความเมตตา กรุณา มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .264-.610 และการปฏิบัติต่อผู้เรียน ด้วยความเสมอภาค มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .188-.494 และ 3) ด้านที่เกิดกับวิชาชีพรู มีค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .437-.762 ประกอบด้วย การมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพรู มีค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .437-.762 และศรัทธาในวิชาชีพรู มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .584-.584 โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าเป็นบวกทุกค่า ผลการตรวจสอบค่าอำนาจจำแนก และค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟาของแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการตรวจสอบค่าอำนาจจำแนก

องค์ประกอบจิตวิญญาณความเป็นครู	จำนวนข้อ k	Corrected Item Total Correlation	Cronbach's Alpha α
ด้านที่เกิดกับตนเอง (me)			.885
1. บุคลิกภาพความเป็นครู (per)	13	0.391-0.625	.865
2. บทบาทหน้าที่ด้านการสอน (tea)	6	0.434-0.592	.750
3. การพัฒนาตนเองในวิชาชีพรู (self)	8	0.322-0.692	.813
ด้านที่เกิดกับผู้เรียน (stu)			.865
4. การปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยความเมตตา กรุณา (scom)	9	0.522-0.679	.853
5. การปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยความเสมอ ภาค (sfair)	7	0.390-0.532	.759
ด้านที่เกิดกับวิชาชีพรู (sc)			.928
6. เจตคติที่ดีต่อวิชาชีพรู (att)	10	0.606-0.816	.936

ตารางที่ 3 (ต่อ)

องค์ประกอบจิตวิญญาณความเป็นครู	จำนวนข้อ	Corrected Item	Cronbach's Alpha α
	k	Total Correlation	
7. ศรัทธาในวิชาชีพครู (falth)	2	0.584-0.584	.734
รวม	55		.939

จากตารางที่ 3 พบว่า แบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาวิชาชีพรู มหาวิทยาลัยราชภัฏ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งสิ้น 55 ข้อ แบ่งได้เป็น 3 องค์ประกอบหลัก 7 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านที่เกิดกับตนเอง ประกอบด้วย ด้านบุคลิกภาพความเป็นครู จำนวน 13 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.391-0.625 บทบาทหน้าที่ด้านการสอน จำนวน 6 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.434-0.592 และการพัฒนาตนเองในวิชาชีพครู จำนวน 8 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.322-0.692 2) องค์ประกอบด้านที่เกิดกับผู้เรียน ประกอบด้วย ปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยความเมตตากรุณา จำนวน 9 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.522-0.679 และการปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยความเสมอภาค จำนวน 7 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.390-0.532 3) ด้านที่เกิดกับวิชาชีพครู ประกอบด้วย การมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู จำนวน 10 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.606-0.816 และการมีศรัทธาในวิชาชีพครู จำนวน 2 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก เท่ากับ 0.584 เท่ากันทั้ง 2 ข้อมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาทั้งหมด เท่ากับ .939 เมื่อพิจารณาารายด้านพบว่า ด้านที่เกิดกับวิชาชีพครู มีค่าสูงสุดเท่ากับ .928 และด้านที่เกิดกับผู้เรียนมีค่าต่ำสุด เท่ากับ .865 เมื่อตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นพบว่า Bartlett's Test of Sphericity = 18299.246 และ KMO = 0.929 แสดงว่าทุกข้อคำถามมีความสัมพันธ์กันเพียงพอที่จะสามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างได้

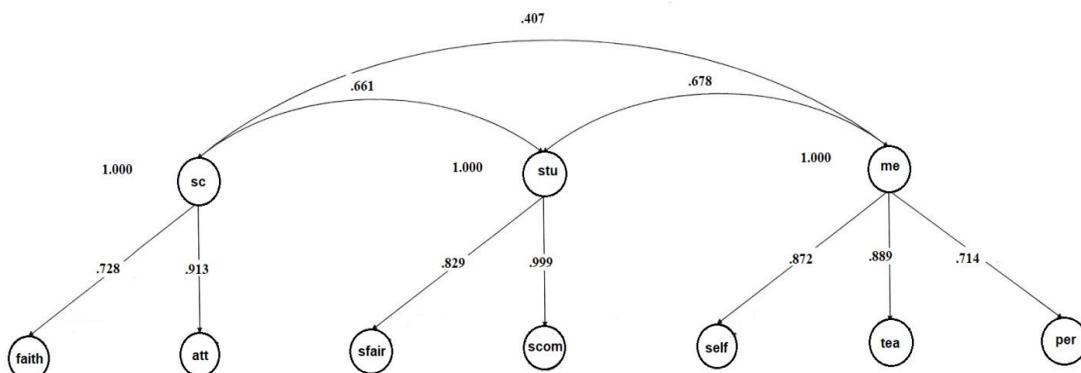
ตารางที่ 4 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading)

องค์ประกอบ จิตวิญญาณความเป็นครู	First Order		Second Order	
	B	R ²	B	R ²
ด้านที่เกิดกับตนเอง (me)				
1. บุคลิกภาพความเป็นครู (per)	0.435-0.683	0.189-0.466	0.714	0.510
2. บทบาทหน้าที่ด้านการสอน (tea)	0.503-0.694	0.254-0.482	0.889	0.791
3. การพัฒนาตนเองในวิชาชีพครู (self)	0.308-0.773	0.095-0.597	0.872	0.761

ตารางที่ 4 (ต่อ)

องค์ประกอบ จิตวิญญาณความเป็นครู	First Order		Second Order	
	B	R ²	B	R ²
ด้านที่เกิดกับผู้เรียน (stu)				
4. การปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยความเมตตากรุณา (scom)	0.540-0.750	0.292-0.563	0.999	0.999
5. การปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยความเสมอภาค (sfair)	0.442-0.643	0.195-0.413	0.829	0.687
ด้านที่เกิดกับวิชาชีพครู (sc)				
6. เจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู (att)	0.570-0.843	0.325-0.711	0.913	0.834
7. ศรัทธาในวิชาชีพครู (faith)	0.735-0.795	0.540-0.631	0.728	0.530

$\chi^2 = 3318.612$ p = 0.000 RMSEA = 0.044 CFI = 0.887 TLI = 0.881 SRMR = 0.057

รูปที่ 2 โมเดลการวัดอันดับ 2 ของจิตวิญญาณความเป็นครู

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 4 และรูปที่ 2 พบว่า ความเหมาะสมพอดีของโมเดล มีค่า χ^2 เท่ากับ 3318.612 ค่านัยสำคัญทางสถิติ (p) เท่ากับ 0.000 ดังนั้น ค่า χ^2 มีนัยสำคัญทางสถิติ และ CFI = 0.887 TLI = 0.881 ยังไม่ผ่านเกณฑ์ ซึ่งสามารถแปลความหมายได้ว่า โมเดลยังไม่มี ความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตามที่ Schumacker and Lomax (2010) ได้เสนอว่า GFI, AGFI และ CFI ที่มากกว่า .90-.95 คือ โมเดลทฤษฎีการวัดที่สร้างมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ อย่างไรก็ตาม เกณฑ์การพิจารณาความสอดคล้องของโมเดลมีจำนวนหลายตัว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้การพิจารณาดัชนีความเหมาะสมอื่น ๆ ได้แก่ ค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษ (SRMR) มีค่าเท่ากับ 0.057 และดัชนีรากที่สองของความคลาดเคลื่อนในการประเมินค่า (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.044 ซึ่งมีค่าต่ำมากใกล้ศูนย์ แปลความหมายได้ว่า ผ่านเกณฑ์ แสดงว่า โมเดลโครงสร้างมีลักษณะเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ในระดับที่ยอมรับได้ ตามที่ Schumacker and Lomax (2010) ได้เสนอว่า SRMR ถ้ามีค่าต่ำกว่า 0.05 แสดงว่าโมเดลที่ได้มีความ

สอดคล้องกับข้อมูลสถิติ ส่วน RMSEA ที่ถ้ามีค่าต่ำกว่า 0.05-0.08 แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี (ไชนันต์ สกกุลศรีประเสริฐ, 2556)

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่ 1 ของจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.308 ถึง 0.843 องค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักสูงสุดคือ เจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู องค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักต่ำสุดคือ การพัฒนาตนเองในวิชาชีพครู และค่าความเชื่อถือได้ของการวัด (R^2) แต่ละองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง 0.095 ถึง 0.711

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่ 2 ของจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.714 ถึง 0.999 องค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักสูงสุดคือ การปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยความมีเมตตา กรุณา มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.999 รองลงมาคือ เจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.913 อันดับสามคือ บทบาทหน้าที่ด้านการสอน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.889 อันดับสี่คือ การพัฒนาตนเองในวิชาชีพครู มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.872 อันดับห้าคือ การปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยความเสมอภาค มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.829 อันดับหกคือ ศรัทธาในวิชาชีพครู มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.728 องค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักต่ำสุดคือ บุคลิกภาพความเป็นครู มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.714 ตามลำดับ และค่าความเชื่อถือได้ของการวัด (R^2) แต่ละองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง 0.510 ถึง 0.999

ตารางที่ 5 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบในโมเดลการวัดจิตวิญญาณความเป็นครู

องค์ประกอบ จิตวิญญาณความเป็นครู	องค์ประกอบจิตวิญญาณความเป็นครู		
	ด้านที่เกิดกับตนเอง (ME)	ด้านที่เกิดกับผู้เรียน (STU)	ด้านที่เกิดกับ วิชาชีพครู (SC)
ด้านที่เกิดกับตนเอง (me)	1.000		
ด้านที่เกิดกับผู้เรียน (stu)	0.678	1.000	
ด้านที่เกิดกับวิชาชีพครู (sc)	0.407	0.661	1.000

จากตารางที่ 5 พบว่า แบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ วัดได้จาก 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบด้านที่เกิดกับตนเอง ด้านที่เกิดกับผู้เรียน และด้านที่เกิดกับวิชาชีพ เมื่อตรวจสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.407 ถึง 0.678 ทุกองค์ประกอบมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยองค์ประกอบด้านที่เกิดกับตนเอง และองค์ประกอบด้านที่เกิดกับผู้เรียน มีความสัมพันธ์กันสูงสุด ($r=0.678$) องค์ประกอบด้านที่เกิดกับผู้เรียน และด้านที่เกิดกับวิชาชีพครู มีความสัมพันธ์กันรองลงมา ($r=0.661$) และด้านที่เกิดกับตนเอง กับด้านที่เกิดกับวิชาชีพครู มีความสัมพันธ์กันต่ำสุด ($r=0.407$) แสดงให้เห็นว่าแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ มีความตรงเชิงจำแนก (Discriminant

Validity) สามารถวัดได้แม่นยำ ตรงตามแนวคิดเชิงทฤษฎีที่ระบุไว้ โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบคุณลักษณะ ตามกฎการตัดสินใจ ดังที่ Kenny (1998) ได้เสนอขนาดความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะที่แสดงว่าความตรงเชิงจำแนกควรมีขนาดต่ำกว่า 0.85

อภิปรายผล

1. ผลจากการศึกษานิยามของจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า จิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาวิชาชีพครู หมายถึง คุณลักษณะทางจิตและพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการสำนึกในหน้าที่ของความเป็นครู สามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่ 1 ด้านที่เกิดกับตนเอง ได้แก่ การเข้าใจบุคลิกภาพความเป็นครู การเข้าใจบทบาทหน้าที่ด้านการสอน และการพัฒนาตนเองในวิชาชีพครู ด้านที่ 2 ด้านที่เกิดกับผู้เรียน ได้แก่ การปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยความเมตตา กรุณา และการปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยความเสมอภาค และด้านที่ 3 ด้านที่เกิดกับวิชาชีพครู ได้แก่ การมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู และการมีศรัทธาในวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการทรงงาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ที่สอนให้ครูต้องพัฒนาตนเอง ทั้งองค์ความรู้ การปฏิบัติการสอน และการปฏิบัติงาน พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระผู้ทรงเป็น “ครูแห่งแผ่นดิน” เป็นต้นแบบของครู พระองค์ให้ความสำคัญกับการเป็นครู งานของครู คือ งานพัฒนาคน โดยยึดความสุขของผู้เรียนเป็นที่ตั้ง (สุนันท์ ศลโกสม และ ไพฑูรย์ โปธิสาร, 2561)

2. ผลจากการพัฒนาตัวบ่งชี้พฤติกรรมจิตวิญญาณความเป็นครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า มี 3 องค์ประกอบหลัก ประกอบด้วย 1) จิตวิญญาณความเป็นครูด้านที่เกิดกับตนเอง มีองค์ประกอบย่อย 3 ด้าน ได้แก่ บุคลิกภาพความเป็นครู บทบาทหน้าที่ด้านการสอน และการพัฒนาตนเองในวิชาชีพครู 2) จิตวิญญาณความเป็นครูด้านที่เกิดกับผู้เรียน มีองค์ประกอบย่อย 2 ด้าน ได้แก่ การปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยความเมตตา กรุณา และการปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยความเสมอภาค และ 3) จิตวิญญาณความเป็นครูด้านที่เกิดกับวิชาชีพครู มีองค์ประกอบย่อย 2 ด้าน ได้แก่ เจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู และศรัทธาในวิชาชีพครู สามารถอภิปรายผลรายองค์ประกอบ ได้ดังนี้

องค์ประกอบด้านที่เกิดกับผู้เรียน ด้านปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยความเมตตา กรุณา มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด มีค่าเท่ากับ 0.999 เนื่องจากครูที่ดีย่อมต้องมีความรักและเมตตาปรารถนาดีแก่ศิษย์เป็นพื้นฐานสำคัญ ซึ่งองค์ประกอบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Boone, Fite, and Reardon (2010); ญัฐภรณ์ หลาวทอง และ ปิยวรรณ วิเศษสุวรรณภูมิ (2553); ธรรมนันท์กาน้ำ แจ่มสว่าง (2554); กิตตินันท์ โนสุ และ เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2557); อรุมา เจริญสุข (2557); สุพิชญา โคทวี และ วารินทร์ แก้วไธโร (2557); ดวงใจ ชนะสิทธิ์ และคณะ (2559) และ กัตติกา ภูพานาม และ สมพงษ์ พันธุ์รัตน์ (2560) ในงานวิจัยที่ผ่านมา ล้วนแสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะทางจิตและพฤติกรรมที่ครูพึงมีต่อผู้เรียนมากที่สุด คือ การปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยความเมตตา กรุณา ดังที่ พุทธทาสภิกขุ (2549) กล่าวไว้ว่า ครูต้องเป็นผู้เปิดประตูทางวิญญาณให้กับศิษย์ได้รู้ถึงสัจธรรมอันล้ำลึก ให้พ้นจากความโง่เขลาเบาปัญญา ครูต้องอดทน บ่มเพาะเมตตาและปัญญา สร้างให้เด็กเป็นคนดี จึงเป็นหน้าที่อันใหญ่ยิ่งที่ครูพึงกระทำ อีกทั้ง การสร้างบรรยากาศของความรัก ความเมตตา ความไว้วางใจ

ความเข้าใจ และการยอมรับ รวมทั้งการเกื้อหนุนซึ่งกันและกันบนพื้นฐานของความเชื่อมั่นในศักยภาพของความเป็นมนุษย์ และทำให้เกิดการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงจากภายใน เกิดการยอมรับและไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างครูและผู้เรียน บรรยากาศของความรัก ความเมตตาจะช่วยสร้างพื้นที่ในการเรียนรู้ อย่างสมบูรณ์แบบที่สุด (ธนา นิลชัยโกวิทย์ และ อติศร จันทรสุข, 2552)

องค์ประกอบด้านที่เกิดกับวิชาชีพ ด้านเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบรองลงมา มีค่าเท่ากับ 0.913 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากเจตคติที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล กล่าวคือ หากมีแนวโน้มของเจตคติที่ดีแล้ว ย่อมส่งผลถึงการแสดงออกของพฤติกรรมในทางที่ดีด้วย ดังที่ สันติ บุญภิรมย์ (2557) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของครูไว้ว่า เมื่อครูมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพของตนเองแล้ว ครูก็สามารถทุ่มเทให้กับงานของครูอย่างเต็มกำลังความสามารถ นอกจากนี้ องค์ประกอบนี้ยังสอดคล้องกับ ครุสภา (2559) ที่ได้กำหนดหลักเกณฑ์คุณสมบัติของสถานศึกษาสำหรับปฏิบัติการสอนในมาตรฐานด้านปัจจัย ประกอบด้วย มาตรฐานและตัวบ่งชี้การพิจารณาในข้อ “ครูมีจิตวิญญาณความเป็นครู มีคุณธรรม และจริยธรรม” โดยพิจารณาจากตัวบ่งชี้ ในข้อที่ว่า ครูมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ

องค์ประกอบด้านที่เกิดกับตนเอง ด้านบทบาทหน้าที่ด้านการสอน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเป็นอันดับสาม มีค่าเท่ากับ 0.889 เนื่องมาจากครูที่มีจิตวิญญาณความเป็นครูย่อมมีทั้ง “ศาสตร์” คือ หน้าที่ด้านการสอน รวมทั้ง “ศิลป์” คือ ศิลปะในการถ่ายทอด ดังที่ วิไล ตั้งจิตสมคิด (2557) ที่ได้กล่าวถึงลักษณะครูไทยที่พึงประสงค์ ไว้ว่าครูควรมีทักษะในการสอน และการปฏิบัติงานครู ซึ่งจำแนกออกเป็นทักษะที่สำคัญและจำเป็นหลายประการ เช่น อธิบายเก่ง สอนสนุก ใช้สื่อหรืออุปกรณ์เสมอ จัดกิจกรรมสร้างบรรยากาศได้น่าเรียน เข้าพฤติกรรม ตลอดจนชี้แนะแนวทางในการศึกษาจนนำไปสู่การดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง โดยใช้นวัตกรรมหรือเทคโนโลยีที่ทันสมัย เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงบทบาทด้านการสอนของครูที่มีจิตวิญญาณความเป็นครู เพราะครูที่ดีจะต้องเป็นคนที่น่าสนใจในบทบาทหน้าที่ด้านการสอนของตนเองอยู่เสมอ พร้อมทั้งพัฒนาและจัดเตรียม รวมถึงออกแบบการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียนได้

องค์ประกอบด้านที่เกิดกับตนเอง ด้านการพัฒนาตนเองในวิชาชีพครู มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเป็นอันดับสี่ มีค่าเท่ากับ 0.872 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากในปัจจุบันความรู้ในตำรา อาจจะไม่เพียงพอต่อความสนใจหรือความใฝ่รู้ของผู้เรียน ดังที่ ธรรมนันท์กา แจ่มสว่าง (2554) ได้กล่าวถึงจิตวิญญาณความเป็นครูที่ปรากฏเป็นพฤติกรรม ประกอบด้วย การพัฒนาตนเองโดยการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม และองค์ประกอบนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตตินันท์ โนสุ และ เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2557) และ อรุมา เจริญสุข (2557) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาตนเองในวิชาชีพครู เป็นลักษณะสำคัญที่บุคคลที่ประกอบอาชีพครูพึงมี เพราะต้องพัฒนาตนเองให้ทันต่อสภาพแวดล้อมและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วดังเช่นในปัจจุบัน

องค์ประกอบด้านที่เกิดกับผู้เรียน ด้านการปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยความเสมอภาค มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเป็นอันดับห้า มีค่าเท่ากับ 0.829 เนื่องจากมนุษย์ทุกคนมีคุณค่าและศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน ดังนั้น ครูจึงต้องปฏิบัติต่อผู้เรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมในทุกด้าน ไม่ลำเอียง หรือมีอคติ และควรมีใจที่เป็นกลาง ดังที่ สันติ บุญภิรมย์ (2557) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของครูไว้ว่า ครูเป็นบุคคลสำคัญบุคคลหนึ่งที่ทำให้เกิดการพัฒนาดน ดังนั้น ครูต้องมีหน้าที่ที่สำคัญหลายหน้าที่ หนึ่งในนั้น คือ ความเสมอภาค เพราะครูต้องปฏิบัติต่อนักเรียนด้วยความ

เท่าเทียมกัน ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง และสอดคล้องกับ ครูสภา (2559) ได้กำหนดหลักเกณฑ์คุณสมบัติของสถานศึกษาสำหรับปฏิบัติการสอนในมาตรฐานด้านปัจจัย ประกอบด้วยมาตรฐานและตัวบ่งชี้การพิจารณาในข้อ “ครูมีจิตวิญญาณความเป็นครู มีคุณธรรม และจริยธรรม” โดยพิจารณาจากตัวบ่งชี้ ในข้อที่ว่า ครูมีความเอื้ออาทร เข้าใจ และเอาใจใส่ผู้เรียนทุกคนอย่างสม่ำเสมอและเท่าเทียมกัน ในองค์ประกอบนี้สอดคล้องกับ ญัตติกรรม หลาวทอง และ ปิยวรรณ วิเศษสุวรรณภูมิ (2553) ที่ได้พัฒนาองค์ประกอบของจิตวิญญาณความเป็นครูไว้ และทั้งสององค์ประกอบย่อยนี้ยังสอดคล้องกับหลักธรรมในพุทธศาสนาที่กล่าวถึง ครูในฐานะกัลยาณมิตรของศิษย์ คือ ครูต้องเป็นมิตรแท้หรือมิตรดี เป็นที่พึ่งของศิษย์ได้อย่างดี คือ ปิโย หมายถึง น่ารัก คือ การทำตัวเป็นที่รักแก่ศิษย์และบุคคลทั่วไป และการที่ครูจะเป็นที่รักแก่ศิษย์ ควรตั้งตนอยู่ในพรหมวิหาร 4 คือ การมีเมตตา ปรรณนาดีต่อศิษย์ หาทางให้ศิษย์เป็นสุข และเจริญก้าวหน้าทางด้านวิชาการและการดำเนินชีวิต มีความกรุณา สงสาร เอ็นดูศิษย์ อยากช่วยเหลือให้พ้นจากความทุกข์และใส่ใจบำบัดทุกข์ร้อนและอุเบกขา คือ วางตัวเป็นกลาง มีจิตใจที่ตั้งอยู่ในความยุติธรรม ไม่ลำเอียงและไม่มีอคติ (วิไล ตั้งจิตสมคิด, 2557)

องค์ประกอบด้านที่เกิดกับวิชาชีพ ด้านศรัทธาในวิชาชีพครู มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเป็นอันดับหก มีค่าเท่ากับ 0.728 เนื่องจากครูที่มีความศรัทธาในวิชาชีพ จะมีอุดมการณ์ มุ่งมั่น สำนึกในหน้าที่ของตน ดังที่ยนต์ ชุ่มจิต (2530, อ้างถึงใน วิไล ตั้งจิตสมคิด, 2557) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมของครูไว้ว่า ครูที่เป็นแก่นครูจะเป็นครูที่มีคุณธรรมของความเป็นครูสูง เป็นครูในอุดมคติ เป็นครูเพราะมีความศรัทธาในอาชีพครูอย่างแท้จริง มีความสำนึกในบทบาทหน้าที่ของครูที่ตลอดเวลา แก่นครูเทียบได้กับแก่นของต้นไม้ เพราะเป็นส่วนที่แข็งแรงที่สุด มีคุณค่าในการนำมาใช้สอยเพราะมีความคงทนเป็นอย่างดี เปรียบได้ดั่งกับครูที่มีจิตวิญญาณความเป็นครูจะทำตนให้มีคุณค่าทั้งต่อตนเองและผู้อื่น รวมถึงพัฒนาการศึกษาให้เจริญงอกงามและองค์ประกอบนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธรรมนันท์กา แจ้งสว่าง (2554); กิตตินันท์ โนสุ และ เสริมศักดิ์ วิศาลภรณ์ (2557); อรุมา เจริญสุข (2557) และ ญัตติกรรม หลาวทอง และ ปิยวรรณ วิเศษสุวรรณภูมิ (2553) ทั้งนี้ การมีศรัทธาในวิชาชีพครู ต้องอาศัยการปมเพาะและจะเริ่มปรากฏในช่วงวัยรุ่น ระดับประสมประสานข้อมูล (Synthetic Conventional Faith) คือ การมีเป้าหมายและมีอุดมการณ์ และสร้างอัตลักษณ์เป็นของตนเอง และจะเติมเต็มในช่วงวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ระดับคิดเองพิจารณาเอง (Individuative Reflective Faith) หลังจากเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงแล้ว ตามทฤษฎีพัฒนาการทางจิตวิญญาณ (Spiritual Development Theory) ของ Fowler (1981) ซึ่งจากงานวิจัยครั้งนี้ได้ทดสอบกับนักศึกษาชั้นปีที่ 5 ที่ได้ผ่านประสบการณ์ของการเป็นครูมามากพอสมควรแล้ว

องค์ประกอบด้านที่เกิดกับตนเอง ด้านบุคลิกภาพความเป็นครู มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเป็นอันดับสุดท้าย มีค่าเท่ากับ 0.714 เนื่องจากบุคลิกภาพของครูแต่ละคนมีความแตกต่างกัน แต่มักจะมีแบบแผนไปในทิศทางเดียวกัน เช่น การแต่งกาย การพูดจา การวางตน เป็นต้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับ ดวงใจ ชนะสิทธิ์ และคณะ (2559) ที่ได้ศึกษารอบนโยบายและแผนกลยุทธ์ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม โดยกำหนดอัตลักษณ์ของนักศึกษาวิชาชีพครู คือ “จิตวิญญาณความเป็นครู” และมีองค์ประกอบด้านบุคลิกภาพดี เป็นหนึ่งในอัตลักษณ์ของนักศึกษาวิชาชีพครู และยังสอดคล้องกับตัวบ่งชี้ที่ ครูสภา (2559) ได้กำหนด

หลักเกณฑ์คุณสมบัติของสถานศึกษาสำหรับปฏิบัติการสอน ในมาตรฐานด้านปัจจัย ประกอบด้วยมาตรฐาน และตัวบ่งชี้การพิจารณาในข้อ “ครูมีจิตวิญญานความเป็นครู มีคุณธรรม และจริยธรรม” ในข้อที่ว่า ครูวางตนเหมาะสม เป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความประพฤติ บุคลิกภาพ ครูมีมนุษยสัมพันธ์ ควบคุมอารมณ์ได้ และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และครูศึกษาหาความรู้ และพัฒนาการสอนอยู่เสมอ

3. ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัติจิตวิญญานความเป็นครูของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า โมเดลจิตวิญญานความเป็นครูที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของจิตวิญญานความเป็นครูของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า ทั้ง 3 องค์ประกอบหลัก ประกอบด้วย 1) จิตวิญญานความเป็นครูด้านที่เกิดกับตนเอง มีองค์ประกอบย่อย 3 ด้าน ได้แก่ บุคลิกภาพความเป็นครู บทบาทหน้าที่ด้านการสอน และการพัฒนาตนเองในวิชาชีพครู 2) จิตวิญญานความเป็นครูด้านที่เกิดกับผู้เรียน มีองค์ประกอบย่อย 2 ด้าน ได้แก่ การปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยความเมตตากรุณา และการปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยความเสมอภาค และ 3) จิตวิญญานความเป็นครูด้านที่เกิดกับวิชาชีพครู มีองค์ประกอบย่อย 2 ด้าน ได้แก่ เจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู และศรัทธาในวิชาชีพ แสดงให้เห็นว่าแต่ละองค์ประกอบมีส่วนสำคัญ และมีความตรงเชิงจำแนก สามารถวัดได้แม่นยำ ตรงตามแนวคิดเชิงทฤษฎีและกรอบแนวคิดที่ระบุไว้

ข้อสังเกตจากการวิจัยครั้งนี้พบว่า องค์ประกอบบางส่วนที่ค้นพบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณา เจริญสุข (2557) ที่พบว่าในภาพรวมขององค์ประกอบจิตวิญญานความเป็นครูที่วัดได้ สามารถจัดกลุ่มลักษณะของจิตวิญญานความเป็นครูได้ 3 ด้าน คือ ด้านผู้เรียน (ความมุ่งมั่นในการพัฒนาผู้เรียน มีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ความรักและปรารถนาดีต่อศิษย์) ด้านวิชาชีพ (ความรักและศรัทธาในวิชาชีพ ความมุ่งมั่นพัฒนาตนเองเพื่อวิชาชีพ) และด้านองค์กร (เป็นผู้ร่วมงานอย่างสร้างสรรค์ การอุทิศตนต่อองค์กร) และสอดคล้องกับ มลิวัลย์ สมศักดิ์, นิตยารัตน์ คงนาลึก, ทิพวรรณ ทองขุนดำ, และ รพีพรรณ อักษรราวดีวัฒน์ (2561) ที่ได้ศึกษาจิตวิญญานความเป็นครูของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า มีองค์ประกอบหลัก 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านแก่นของจิตวิญญานความเป็นครู (รักและศรัทธาในอาชีพครู มีเป้าหมายในการทำงานเพื่อนักเรียน เข้าใจคนอื่น ศรัทธาสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ เห็นคุณค่าของจิตใจมากกว่าวัตถุ และรู้จักและเข้าใจตนเอง) ด้านพฤติกรรมการทำงานและการใช้ชีวิต (การจัดกระบวนการเรียนรู้ เป็นแบบอย่างที่ดี ปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ คุณธรรมจริยธรรม ก้าวทันและใช้เทคโนโลยี และพัฒนาตนเอง) และด้านการคงอยู่ของจิตวิญญานความเป็นครู (ความสุขจากการทำหน้าที่) แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบจิตวิญญานความเป็นครูที่ค้นพบในแต่ละงานวิจัย จะขึ้นอยู่กับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือบริบทของกลุ่มที่ให้ข้อมูล แต่ยังคงมีองค์ประกอบบางส่วนที่คล้ายคลึงกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. แบบวัติจิตวิญญานความเป็นครูของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสามารถนำไปใช้วัดระดับจิตวิญญานความเป็นครู และติดตามพัฒนาการของจิตวิญญานความเป็นครูกับ

นักศึกษาวิชาชีพรู มหาวิทยาลัยราชภัฏใต้

2. แบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาวิชาชีพรู มหาวิทยาลัยราชภัฏ ผู้วิจัยสร้างขึ้นมี 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ด้านที่เกิดกับตนเอง ด้านที่เกิดกับผู้เรียน และด้านที่เกิดกับวิชาชีพรู มีความตรงเชิงจำแนก แบ่งองค์ประกอบได้ชัดเจน ดังนั้น ในการวิเคราะห์คะแนนไม่ควรนำคะแนนมารวมกัน

3. ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการสร้างกิจกรรมหรือโครงการฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูแก่นักศึกษาวิชาชีพรู ในมหาวิทยาลัยราชภัฏใต้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. จากผลการวิจัยในการศึกษาและพัฒนาองค์ประกอบของจิตวิญญาณความเป็นครู ที่ได้กำหนดโครงสร้างออกเป็น 3 องค์ประกอบใหญ่เป็นเบื้องต้นนั้น ผู้วิจัยนำมาจากหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เพียงอย่างเดียว และเนื่องจากจิตวิญญาณความเป็นครูมีความเป็นนามธรรมค่อนข้างสูง อีกทั้ง ในทัศนะของนักวิชาการและบริบททั้งของประเทศไทยและต่างประเทศมีความแตกต่างกัน ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปอาจจะต้องกำหนดขอบเขตของการศึกษาให้ละเอียดมากขึ้น เช่น จากแนวคิดทฤษฎีของต่างประเทศจากประเทศที่มีชื่อเสียงทางการศึกษา หรือจากแนวคิดของครูผู้มีประสบการณ์การสอน เป็นต้น เพราะอาจจะได้โครงสร้างของจิตวิญญาณความเป็นครูที่มากกว่า 3 องค์ประกอบใหญ่ ดังงานวิจัยข้างต้น

2. งานวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นการศึกษาและพัฒนาองค์ประกอบ และทดสอบคุณภาพของจิตวิญญาณความเป็นครู ของนักศึกษาวิชาชีพรูมหาวิทยาลัยราชภัฏเท่านั้น ดังนั้น ผู้ที่สนใจจึงควรขยายขอบเขตของประชากรในการศึกษาให้กว้างขวางมากขึ้น เช่น ศึกษาทั้งมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ มหาวิทยาลัยเอกชน หรือสถาบันที่ผลิตครูที่แตกต่างไปจากมหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อดูว่ามีองค์ประกอบจิตวิญญาณความเป็นครูเหมือนหรือต่างกันหรือไม่อย่างไร เพื่อให้ได้เครื่องมือวัดจิตวิญญาณความเป็นครูที่เป็นมาตรฐานยิ่งขึ้น

3. ผลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวัดระดับจิตวิญญาณความเป็นครูกับนักศึกษาวิชาชีพรูเพียงอย่างเดียว ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปอาจจะทำการศึกษาและเปรียบเทียบจิตวิญญาณความเป็นครูในระดับประชากรที่มีประสบการณ์และอายุ ที่แตกต่างกัน หรือระหว่างครูที่จบทางการศึกษาโดยตรงและครูที่ไม่ได้จบทางการศึกษาโดยตรง เพื่อที่จะนำมาสู่การสร้างข้อเสนอในเชิงนโยบายเกี่ยวกับการผลิตและพัฒนาครูต่อไปได้

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของปริญญาโท เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาวิชาชีพรู มหาวิทยาลัยราชภัฏ ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโททั้ง 3 ท่าน และขอขอบพระคุณ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ศาสตราจารย์กิตติคุณ สุมน อมรวิวัฒน์ และ รองศาสตราจารย์ ดร.โสรัจ โปธิแก้ว ตลอดจนผู้มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือทุกท่าน มา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- กัตติกา ภูพานาม, และ สมพงษ์ พันธุ์รัตน์. (2560, กรกฎาคม). *การพัฒนาแบบวัดและเกณฑ์จิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์และครุศาสตร์*. ใน ดร.สาคร สร้อยสังวาล (ประธาน), *การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 17 “บูรณาการงานวิจัยสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน”*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, พิษณุโลก.
- กิตตินันท์ โนสุ, และ เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2557). องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ จิตวิญญาณความเป็นครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดภาคเหนือตอนบน. *วารสารการวิจัย กาสะลองคำ มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงราย*, 8(1), 53-65.
- ครุสภา. (2559). *หลักเกณฑ์คุณสมบัติของสถานศึกษาสำหรับปฏิบัติการสอน*. จาก http://site.ksp.or.th/content.php?site=kspknowledge&SiteMenuID=4194&Action=view&Sys_Page=&Sys_PageSize=&DataID=430
- ไชยันต์ สกฤตศรีประเสริฐ. (2556). การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน. *วารสารจิตวิทยาคลินิก*, 44(1), 1-16.
- ณัฐภรณ์ หลาวทอง, และ ปิยวรรณ วิเศษสุวรรณภูมิ. (2553). *การพัฒนาแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู*. *วารสารวิธีวิทยาการวิจัย*, 23(1), 25-54.
- ดวงใจ ชนะสิทธิ์, ชัยยุทธ์ มณีรัตน์, และ พงษ์เทพ จิระโร. (2559). *จิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม*. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 8(1), 107-131.
- ธนา นิลชัยโกวิท, และ อติศร จันทร์สุข. (2552). *ศิลปะการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง: คู่มือกระบวนการจัดปัญหา*. กรุงเทพฯ: เอส.พี.เอ็น การพิมพ์.
- ธรรมนันท์กานา แจ้งสว่าง. (2554). *ประสบการณ์ของการเป็นครูผู้มีจิตวิญญาณความเป็นครู: การศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- พุทธทาสภิกขุ. (2549). *ครูผู้สร้างโลก*. กรุงเทพฯ: ธรรมศาลา.
- มลิวลัย สมศักดิ์, นิตยารัตน์ คงนาลีก, ทิพวรรณ ทองขุนดำ, และ รพีพรรณ อักษรชาติวัฒน์. (2561). องค์ประกอบและตัวชี้วัดจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ. *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้*, 11(1), 51-58.
- วีไล ตั้งจิตสมคิด. (2557). *ความเป็นครู* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สันติ บุญภิรมย์. (2557). *ความเป็นครู: Self-actualization for teacher*. กรุงเทพฯ: ทริปปี้ล เอ็ดดูเคชั่น.
- สุนันท์ ศลโกสม, และ ไพฑูรย์ โพธิสาร. (2561). ศาสตร์พระราชากับพัฒนาการศึกษา. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์*, 4(supplement), 9-21.
- สุพิชญา โคทวิ, และ วาริรัตน์ แก้วอุไร. (2557). *พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครู โดยใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ*. จาก http://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_Doi=10.14457/NU.the.2014.101

- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2559). *ตามรอยพระยุคลบาท ครูแห่งแผ่นดิน* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2551). *เรื่องจากปก ความรู้ และความรัก...คำจาก “ครูของครู” ศาสตราจารย์กิตติคุณสุนน อมรวิวัฒน์*. จาก <http://www.nationejobs.com/citylife/content.php?ContentID=1061>
- อรอุมา เจริญสุข. (2557). การตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดจิตวิญญาณความเป็นครูของนิสิตหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต (กศ.บ.5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ: การวิเคราะห์กลุ่มพหุ. *วารสารวิธีวิทยาการวิจัย*, 29(2), 189-208.
- Boone, M., Fite, K., & Reardon, R. F. (2010). The spiritual dispositions of emerging teacher: A preliminary study. *Journal of Thought*, 45(3-4), 43-58.
- Bush, T. (1999). Journaling and the teaching of spirituality. *Nurse Education Today*, 19(1), 20-28.
- Fowler, J. (1981). *James Fowler's stages of faith*. Retrieved from <http://www.psychologycharts.com/james-fowler-stages-of-faith.html>
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis* (7th ed.). New York: Pearson.
- Kenny, D. A. (1998). *Multiple factor models*. Retrieved from http://davidakenny.net/cm/identify_formal.htm
- Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (2010). *A beginner's guide to structural equation modeling*. New York: Routledge.